

Más megvilágításban

More Than Human

■ A múzeum negyedik tematikus tárlata már a címével egyértelművé teszi, hogy az itt kiállított művek elsősorban azt szeretnék megmutatni, hogy az ember is csak egyetlen entitás a minket körülvevő „sok mindenből”, és emiatt a szerepüket újra kellene gondolnunk.

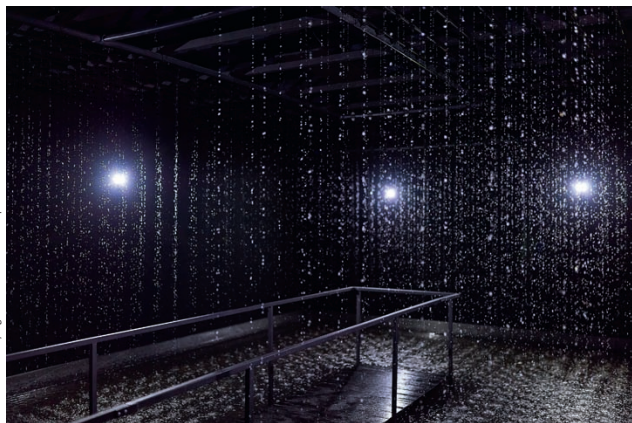
A kuratórió koncepciója arra épül, hogy az ember túlzott antropocentrizmusra hibás perspektívát hordoz, nem tett jót sem a környezetünknek, sem önmagunknak, hogy saját magunkat tartjuk a létezés mércéjének és centrumának. A csillagászatoknak köszönhetően egy ideje már tudjuk, hogy nem a Föld, sőt még csak nem is a Nap a világ közepe. Mára az ökológiai válságok, a tömeges fajkihalások teljesen átrendezik a világról alkotott képünket. A kiállítás címe azokra a világokra, érzékelési módokra és együttélési lehetőségekre utal, ahol élő organizmusok és mesterséges entitások (technológiák, algoritmusok és szenzorhálózatok) szoros és kölcsönösen egymásra ható viszonyrendszerben állnak egymással. Ez perspektíva-váltás és nem kritikátlan zöld romantika. Leginkább reflexiók és kérdésfelvetések sora arról, miként lehetséges a felelős együttélés. A tárlat azt vizsgálja, hol húzódik az ember szerepe ebben a rendszerben: uralkodókat, parazitákat vagy partnerként vesznék részt az „egészenben”. A kiállítás a fény, az idő, a tér, az anyag és az interakció médiumain keresztül bontja szét az antropocentrikus látásmódot. Vannak élményalapú, zsigeri szinten ható művek, amelyek kibillentenek az egyensúlyból, és a valószínűség-érzékelésünket is megkérdőjelezzik, mellettki kutatásalapú, tudományos háttérrel rendelkező és természeti jelenségekkel érzékelésen felmutató konceptuális munkák láthatók. Egyetlen műben sem bukkan fel az ember, a Hold utcai piacscsarnok egykori nyüzsgő világa kihalt laboratóriumi téré vázolt.

Az anyag a technológia és a természet viszonyát új megközelítéssel vizsgálja, olyan műveket mutatva be, amelyek apokalipszis helyett valamiféle megoldást is kínálnak, sokféle irányt felmutatva. Néhány alkotás „rávilágít” arra is, hogyan működik a *More Than Human* perspektíva a gyakorlatban.

A legnagyobbak is itt vannak: Ólafur Elías-son, a fuse*, Csida Jaszuhiro, Tony Oursler és Katja Novitskova, és láthatunk olyan klasszi-

OTTO PIENE: THE PROLIFERATION OF THE SUN

CSIDA IASZUHIRO: SPACE OF MOMENT

kus, művészettörténeti szempontból izgalmas fényművészeti munkákat, amelyeket Magyarországon még sosem. Az egyik ilyen Otto Piene munkája, a másik Anthony McCall installációja, mindkettő az immerzió és a technológia alapú művészet úttörő példája. Piene hatvanas évekbeli műve az atomtámadástól

való szorongásra reflektál, illetve felvillantja azt a világvége-hangulatot, amit már mi is kénytelenek voltunk megismerni. Diavetítőkkel körbevetített egy teret, ehhez 480 karácsonyidész-festékkel festett üveglapot használt. Az üvegeket akkor digitalizálták, amikor a karácsonyi festék épp leperegni készült róluk.

Piene a hatvanas évek elején működő ZERO csoport egyik alapítója volt, akik a háború utáni „nullpontból” szerették volna újraépíteni a művészetet, fényből, mozgásból, levegőből, tűzből és természetes elemekből. A festészetet a vásznonról akarták átmenni a térbe, érzetekbe, az anyagtalanságba.

Antony McCall is azt vallotta, hogy a fény nem pusztán médium, hanem téralakító és testtelnyomó generáló élő anyag. Művében a sötét, füsttel és párával egyre jobban telített térben a vetített fénykép egyre inkább láthatóvá válik, hogy aztán a szemünk láttára felépülő fényszoborba beleszállhassunk. Ahogy Csiszda *Space of Moment* (A pillanat tere) című munkája is hasonlóan „működik”: a térben a mozgás érzetét és a statikuság érzékét egyszerre éljük át, feszültség és nyugalom egyszerre keletkezik bennünk, átéljük a „megáll az idő” érzését, és megegyjük, hogy léteznék olyan világok, ahol más az időérzekezés.

A fuse* stúdió egy olasz újdívalis művész-csoport, amely az utóbbi 15 évben a digitális fenyntállallók, audiovizuális performance-ok és adatalapú művészet egyik meghatározó szereplőjévé vált. Ők kiemondottan ehhez a ki-álltáshoz készítettek egy új munkát. A *Mimikri* állításhoz a technológia is képes organi- kus viselkedésre, a mesterséges rendszerek beilleszkedhetnek az ökológiai hálózatokba, sőt együtt fejlődhetnek velük. A fuse* a mimik- ri-jelenéséget digitális és ökológiai metaforává alakítja, miközben azt vizsgálja egyebek közt, hogy lehet-e egy algoritmusnak biológiai min- tázata. A vizualitás itt valós időben generált, mesterséges intelligencia alapú folyamat,

Ólafur Elíasson *Your Welcome Reflected* (Üdvözléd tükröződve) című 2003-as munkája transzcendens módon játszik az önreflexióval. A térben elhelyezett, finoman mozgó és tükröződő felületeken a változó színhőmérsékletű fénycsövek folyamatosan átrendezik a látványt, mi-

közben a néző tükörképe és a tér határai összehemosódnak, és a test részévé válik a fénykonstrukciónak. A mű megmityi a teret előtűnk, és egyszerre vissza is tükrözi jelenlétűnk. Ennek a viszonyrendszernek az ábrázolása nagyon is jellemző Ellassonra, műveiben az érzékelés közös, interaktív folyamat, a néző nem passzív szemlélő, hanem a mű egyik alkotója. Ellasson nemcsak a kiállítás anyag, „legnagyobb leve”, de munkája a teljes anyag egyik értelmezési sarokpontja is lehet ezáltal, hogy az érzékelés a kölcsönösség terébe helyezi. A mű finoman azt a kérdést is felteszi, mit jelent a reflexió. A *Your Welcome Reflected* tükreiben a néző nem önmagát nézi, hanem egy pillanatra a világ részévé válik. Egy olyan világé, amely több mint ember. Amelynek az ember a része, de nem az uralkodója.

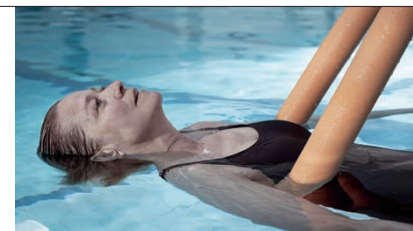
Jankó Judit

Light Art Museum, nyitva 2026 nyaráig

Film

Az elfogadás

Jeanette Nordahl: Kezdetek

■ Az ember nem a haláltól fél, inkább a szenvedéstől; nem az élet végezetétől, hanem az emberi minőség (képességei és készségei, de leginkább az életutad) leépülésétől. Nincs annál sokkalabb, nehezebben feldolgozható élmény, mint amikor az ember azt az ént, életutadot veszíti el, amellyel korábban azonosult. Nem azok a győzelmek, sorsunkat magabiztosan irányítani kész harcosok vagyunk, akiknek látni szeretnénk magukat, hanem végtelenül sérülékeny, esendő lények. Korunk talán leginkább rettegett betegsége, a strók életerős emberek fokoz le magatehetetlen csomaggá, kiváló intellektusú, kreatív elmék-ből csínal kommunikációra képtelen bábú, valóban egész családok életét kétség tökretenni órák leforgása alatt. Magyarországon fél óránként hal meg ebben valaki, de az a film Dániában játszódik, ahol a túlélés esélye lényegesen nagyobb, a rehabilitációról nem is beszélve.

Ane egyetemi tanár, tengerkutató, fontos szaklapokban publikál, egy kamasz és egy kislány édesanyja, látszólag minden rendben, pedig éppen darabokra hullik az élete. Eldöntött

tény, hogy férje elhagyja őt, még csak nem is egy fiatalabb, hanem egy mindössze lágyabb karakterű nőért. A gyerekeknek akkor tervezik elmondani, amikor már az anyagiakban is megállapodtak. Egy visszafogott, de azért egy-más sártegetésébe torkolló vita másnapján jön a teste bal oldalának lebénulásával járó agyvérzés. És ez mindent megváltoztat. Már semmiképpen sem költözhet el a gyerekek apja, mert anyát ápolni kell, bármennyire is tiltakozik az ellene. Mert, ha lehet, a betegség még türelmetlenebbé teszi a megváltozott élethelehetőségeit nehezen tudomásul vevő aszonyt, aki most már az egész család életét pokollá teszi. A legártatlanabb iskolai beszámolóban is az állapótára való rosszindulatú célzást sejt, segítségért csak akkor kér és fogad el, amikor minden kőtel szakad (egyszer be is vizesl emiatt, hát igen, ilyen problémák adódnak), és férje erőfeszítéseit is leértékeli. A szemszög és a helyzet az állapot és a másik ember elfogadásának függvényében változik meg, és nem csak az egymásra utaltság felismerése révén (a férj is csak a feleségénél talál érzelmi biztonságra). Az elváráskor önzésért

már jól ismerik, az adni akarás nagylelkűségét fel kell, hogy ébresszék magukban. Egójukon és „két önzés titkos párbáján” túllépve megtanulják újból, mélyebben szeretni egymást.

Mindez lehetne valami nyálás okoskodás (majd a hollywoodi remake, ha lesz, az lesz), de a rendezés annyira visszafogott, annyira diszkrét; az *eseményt* magát nem is látjuk, csak egy nyitva hagyott csapból és az elvágódás zajából értesülünk a történeésekről, tanító törekvést általában nem érzünk, verbálisan nem vonnak le semmilyen tanulságot, csak látunk két szenvedő embert, akiknek végül van erejük kihúzni egymást a gödörből. Ehhez kell két olyan színész, mint Trine Dyrholm – napjaink legkiválóbb színésznőinek egyike ezúttal is az emberi kisértésnek, indítékok, motívációk megdöbbentő mélységeit tárja fel – és David Dencik, aki egyenlő partnere az eleinte mindent megészni akaró, de amikor megtörténik a baj, a következményeket vállaló férj szerepében.

TPP

Forgalmazza a Cirko Film